

Yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämishankkeen
virtuaalikalvat, vol 3
Kuopion kaupungin
perusopetus ja lukio-opetus

- **Ennaltaehkäisevän päihdetyön keinot yhteisöllisessä opiskeluhuollossa**
- **Keskiviikkona 13.3.2024 klo 14.15 - 15.00**
- **Mukana ehkäisevän päihdetyön koordinaattori Tiina Nykky**

Sähkötupakka aiotaan kieltää kokonaan alaikäisiltä

Hallituksen lakiesitystä muutetaan huomioidaan myös nikotiinittomat sähkötupakat.

Anna Kivinen / Uutissuomalainen

Hallitus aikoo kieltää kaikkien sähkösavukkeiden hallussapidon alle 18-vuotiailta. Tupakkalain muuttamista koskevaa lakiesitystä ollaan sosiaali- ja terveysministeriössä muuttamassa niin, että alaikäiset eivät jatkossa saa pitää hallussa myöskään sellaisia sähkösavukkeita, jotka eivät sisällä nikotiinia.

Lisäksi hallussapitokieltoon suunniteltu laajennus koskee muita tupakan vastikkeita kuten energianuuskaa, kertovo sosiaali- ja terveysministeriön erityisasiantuntija **Reetta Honkanen**.

Osa sähkösavukkeissa käytettävistä nesteistä sisältää nikotiinia, osa ei. Kaikenlaisen sähkötupakan myyminen alaikäisille on jo nyt kiellettyä.

Hallituksen alkuperäisessä lakiesityksessä alaikäisten hallussapitokielto olisi laajentunut koskemaan vain nikotiinipusseja ja muita savuttomia nikotiinittoutteita.

Lakiesityksen syksyn aikana saaduissa lausuntopalautteissa tuli esille tarve laajentaa hallussapitoa koskevaa pykälää koskemaan myös nikotiinittomia sähkösavukkeita. Muutosten takia ei tarvita uutta

lausuntokierrosta. Lakiesitys on tarkoitus tuoda eduskuntaan viikolla 11, Honkanen kertoo.

Nykyisen tupakkalain mukaan alle 18-vuotiaat eivät saa pitää hallussaan tupakkatuotteita tai nikotiinineiteitä. Laki ei kuitenkaan koske nikotiinittomia sähkötupakkoita, energianuuskaa eikä nikotiinipusseja. Etenkin sähkötupakat ovat nousseet isoksi ongelmaksu suomalaisissa kouluissa.

Sosiaaliturvaministeri **Sanni Grahn-Laasonen** (kok) on kertonut jo aiemmin haluavansa sähkösavukkeiden täyskiellon alaikäisille.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n juristi Ira Hietanen-Tanskanen ottaa tiedon lakiesityksen tiukentamisesta vastaan ilahutuneena. Hänen mukaansa kouluissa ei ole tällä hetkellä riittävästi keinoja puuttua lasten ja nuorten sähkötupakan polttamiseen.

Riittämättömän lainsäädännön vuoksi sähkötupakkaongelma on riistäytynyt kouluissa käsitä. Jopa alakouluikäiset lapset käyttävät sähkötupakkaa, Hietanen-Tanskanen sanoo.

Nykyisin opettaja tai rehtori voi ottaa oppilailta haltuun vain

nikotiinia sisältävät sähkötupakat, perinteiset tupakat ja nuuskat. Nikotiinittomat sähkötupakat ja nuuskat saa ottaa pois vain silloin, jos ne häiritsevät oppimista tai opetusta. Tästä kirjauksesta ei ole juuri apua, koska tupakointi keskittyy välitunneille ja vessatauolle.

Rehtorin tai opettajan on käytännössä mahdotonta tietää, sisältääkö sähkötupakka nikotiinia vai ei. Siksi lainsäädännön täsmenäinen koskemaan kaikenlaista sähkötupakkaa mahdollistaa tehokkaamman puuttumisen ongelmaan. Lakimuutos on saatava voimaan pikaisesti.

Hänen mukaansa jatkossa koulun opettajan tai rehtorin on saatava oikeus ottaa haltuun kaikenlaiset sähkötupakat.

Haltuun otettu sähkötupakka voidaan luovuttaa vain oppilaan huoltajille mahdollisimman pian haltuunotosta.

Myös Opetushallituksen juristi **Olli Korhonen** pitää suunniteltua lakimuutosta tervetulleena.

Meille on tullut vuoden sisällä paljon kyselyitä siitä, miten koulut voivat puuttua sähkötupakan polttamiseen. Kun kaikki sähkötupakat kielletään, ilmioon puuttuminen on selkeämpää.

OAJ toivoo, että myös perusopetuslakia muutettaisiin sähkötupakoimnin suitsimiseksi. Hietanen-Tanskanen mukaan täsmennystarve koskee pykälää siitä,

missä tapauksissa rehtorilla tai opettajalla on oikeus tarkastaa oppilaan reppu.

Nykyisin tarkastamisen voi tehdä vain silloin, kun oppilaalla epäillään olevan hallussaan epäillään olevan tupakkatuotteita. Tämä vaatisi perusopetuslain tarkentamista tältä osin ja kansallista ohjeistusta.

Mielestämme opettajalla pitäisi olla oikeus tutkia oppilaan tavat myös, jos hänen hallussaan epäillään olevan tupakkatuotteita. Tämä vaatisi perusopetuslain tarkentamista tältä osin ja kansallista ohjeistusta.

Mahdolliset lakimuutokset valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriössä. Opetushallituksen Olli Korhosen tiedossa ei ole, että lakimuutoksia olisi tällä hetkellä vireillä.

Mediatietojen mukaan osassa kouluista oppilaita hakeutuu kesken oppituntien polttamaan sähkötupakkaa vessoihin. Tekosyöksi voidaan kertoa tarve käydä vessassa. Osa kouluista on alkanut kirjata oppilaille Wilma-merkintöjä toistuvien wc-käyntien vuoksi.

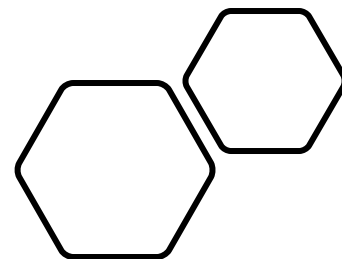
Korhonen sanoo, että koulu ei voi kieltää oppilailta wc-käyntejä oppituntien aikana.

Koulu voi suosittelaa, että vessakäynnit ajoitetaan välitunneille, mutta täyskieltoa oppitunneilta poistumiseen ei voi antaa, jos oppilaalla on tarve käydä vessassa. Mahdollisista Wilma-merkinnöistä päätetään paikallisesti, Korhonen sanoo.

SÄHKÖTUPAKKA

Jopa peruskouluikäiset sähkötupakoivat päivittäin

- Sähkösavukkeet lämmittävät paristolla tai akulla säiliössä olevaa nestettä höyryksi, jota hengitetään keuhkoihin kuten tupakansavua. Neste voi sisältää myös nikotiinia.
- Usein neste sisältää myös makuaineita. Sähkötupakkakauppa käydyään esimerkiksi nuorten suosimilla sosiaalisen median kanavilla.
- Sähkötupakka tunnetaan myös kansanomaisella nimityksellä vape.
- Vape-termi tulee englannin kielien sanasta vaporizer, joka tarkoittaa höyrystintä.
- Sähkösavukkeissa käytetään propyleeniglykoli- tai glyserolipohjaisia nesteitä, joiden turvallisuudesta keuhkoihin hengitettynä ei ole tarkkaa tietoa. Lisäksi aerosoliin voi liuetta laitteesta raskasmetalleja, kuten lyijyä. Lyijy on vaarallista lapsille ja nuorille, koska se häiritsee aivojen kehitystä.
- Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan nuorten sähkösavukkeiden käyttö on lisääntynyt. Peruskoulun 8.–9.-luokkalaista pojista sähkötupakoi päivittäin seitsemän ja tyttöistä kuusi prosenttia.

Opiskeluhoitosuunnitelmat ohjaavat ennaltaehkäisevää sekä puuttuvaa päihdetyötä

Lukio-opetus

4.7 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen

Kuopion kaupungin lukioissa tuetaan opiskelijoiden päihteettömyyttä ja savuttomuutta ja toteutetaan terveyttä edistäviä elämäntapoja vahvistavia tilaisuuksia. Lukiot tekevät yhteistyötä kaupungin päihdetyöntekijöiden kanssa. Kouluterveyskyselyn tuloksia hyödynnetään suunniteltaessa lukioiden omia toimenpiteitä päihteettömyyden tukemiseksi. Ryhmänohjaajan keskusteluissa käsitellään mahdollista päihteiden käyttöä. Jos opiskelijan päihteiden käyttö aiheuttaa huolta, ohjaa ryhmänohjaaja opiskelijaa aktiivisesti opiskeluhoillon palveluiden piiriin.

Esi- ja perusopetus

2.5 Päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

1) Ennaltaehkäisevä työ

Ennaltaehkäisevä työskentely on tärkeää aloittaa varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta lähtien ja jatkaa koko kouluiän. Pelkkää päihdekasvatusta syvemmälle menevää ennaltaehkäisyä on laaja-alainen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen: sosiaalisten taitojen opettelu, turvallisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävä toiminta, itsetunnon tukeminen, mielekäs tekeminen, onnistumisen kokemukset, seikkailunhalun tyydyttäminen myönteisillä tavoilla, selkeät säännöt ja sopimukset. Elämänhallintataitojen opettelu on erittäin merkittävä ehkäisevän päihdetyön muoto.

Päihteiden käytön ehkäisy ja päihdekasvatus eivät ole muusta opetuksesta ja kasvatuksesta irrallaan olevia asioita, vaan osa laajempaa elämänhallintataitoja tukevaa kasvatusta. ...

Tärkeää ennaltaehkäisyä on myös yhteydenpito huoltajiin ja muihin yhteistyötahoihin. Käytännössä esim.:

- Oppimiskeskustelut
- Vanhempainillat (Voidaan järjestää esim. keskustelupainotteinen tilaisuus luokittain. Päihteasiat ovat tärkeää huomioida vanhempainilloissa vähintään nivelvaiheissa ja siirtymissä.)
- Koulun yhteistyö vanhaajatoimien, seurakunnan ja muiden yhteistyötahojen kanssa (ns. isot opiskeluhoitoryhmät).

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on tukea oppilaan terveitä kasvu- ja kehitystä ja rohkaista kohti oikeita elämäntapavalintoja. Terveystieteiden opettaminen ja -tarkastuksissa otetaan puheeksi päihteet ja tarjotaan tietoa. Tärkeää on myös itsetunnon tukeminen. Laajoissa terveystarkastuksissa selvitetään vanhempien päihteiden käyttöä.

Ennaltaehkäisevässä työssä hyödynnetään mm. alla olevia sivustoja ja materiaaleja:

- Monialaisten vanhempainiltojen videot vanhempainiltojen alustuksiksi tai Wilman kautta lähetettäväksi
- Fressis. Materiaaleja ja työkaluja nikotiinittomuuden ja hyvinvoinnin edistämiseen. <https://fressis.fi>
- Tietoa ja mielisijoja päihteistä, hyvinvoinnista. <https://www.buenotalk.fi>
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry toimii koko maassa ja koko väestön parissa terveiden elämäntapojen edistämiseksi ja päihde- ja pelihaittojen vähentämiseksi. <https://ehyt.fi>
- Koulun ulkopuolisia asiantuntijoita voi tarvittaessa käyttää ennaltaehkäisevässä päihdetyössä

Esimerkki alakoulusta

Tahtotilana ennaltaehkäistä ja puuttua päihteiden käyttöön (esim. vape) yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin.

- Tehostetaan ennaltaehkäisyä koskemaan jokaista luokkatasoa. Paljon valmista, suoraan käyttöön otettavaa materiaalia on. Toimet suunnitellaan yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kanssa ja jalkautetaan opetushenkilöstölle yhdessä tehden.
- Tehostetaan luokkatyöskentelyä niillä luokkatasoilla, joissa epäily päihteiden käytöstä. Yhteistyössä opetushenkilöstön, opiskeluhoollon toimijoiden ja esim. nuorisotyön kanssa.
- Järjestyssääntöjen tsekkaukset.
- Tehostetaan yksilökohtaista puuttumista. Ydinajatuksena: halu auttaa oppilaita ja heidän perheitään.
- Tehostetaan tiedottamista sekä oppilaille että huoltajille. Tiedottamisessa käytetään kriisiviestinnän ideaa – annetaan tietoa, mutta myös toivoa.

Mikä ei tutkitusti toimi

- Pelottelu
- Entisten päihteidenkäyttäjien kertomat elämäntarinat
 - (erona ammattilaisille suunnattuna tai vertaistukena korjaavassa päihdetyössä)
- Yksittäiset valistuskerrat
- Pelkästään päihdetiedon jakaminen

Mikä toimii

- Faktaperusteiset sisällöt
- Tosipohjaiset seuraukset
- Vuorovaikutteiset menetelmät
- Riski- ja suojaaviin tekijöihin kohdentuva työ
- Toisto ja säännönmukaisuus

Lähde: Ehyt ry

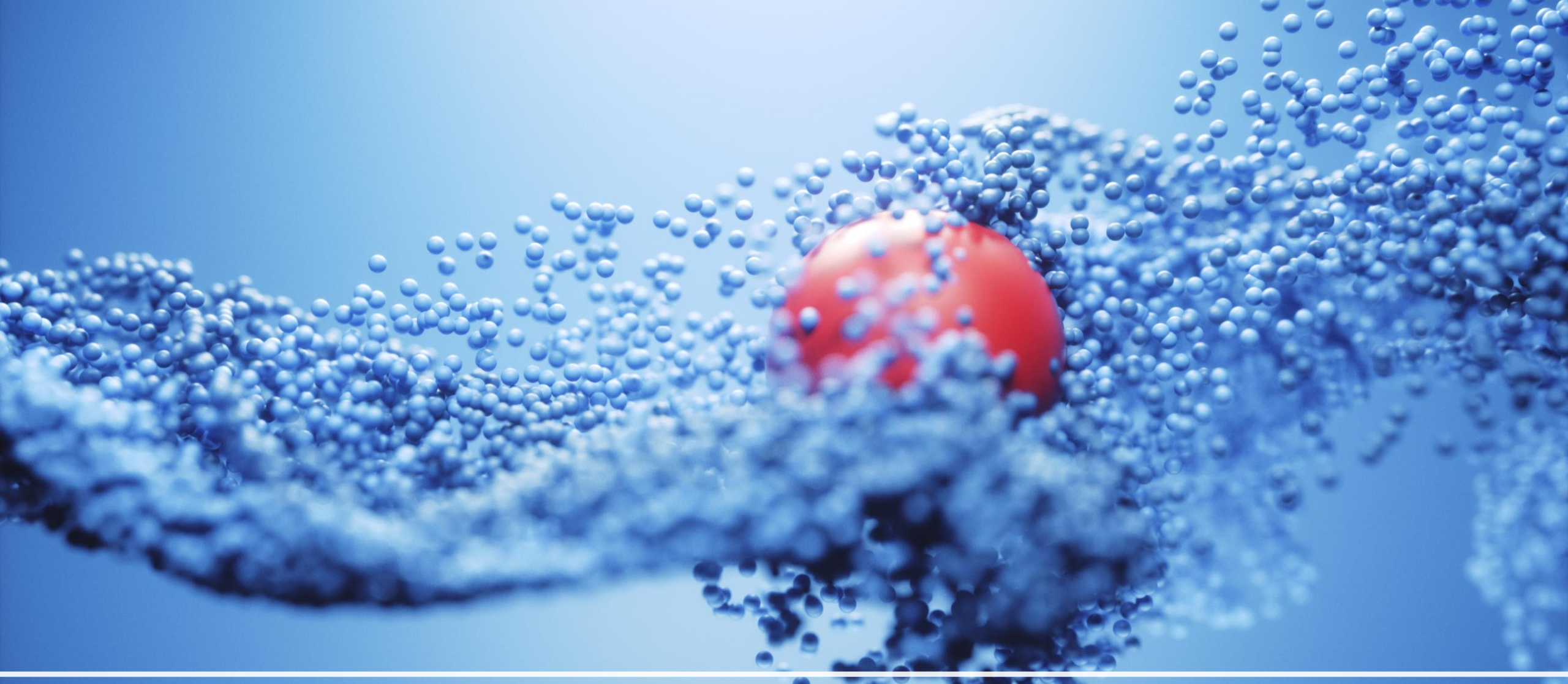
CHECK-lista ehkäisevän päihdetyön toimintaan

Onko seuraavat asiat huomioitu suunnitellussa toiminnassa

- Toiminta on vuorovaikutteista ja mahdollistaa avoimen keskustelun.
- Toiminta toteutetaan tutussa, rajatussa ryhmässä, ei massaluentona.
- Toiminnan sisältämien menetelmien valinnassa on huomioitu osallistujien ikäryhmä.
- Toiminta on osa laajempaa kokonaisuutta, ei vain yksittäinen tapahtuma. (Ehyt)

Käsitelläänkö tai harjoitellaanko toiminnan sisällöissä:

- tunnetaitoja
- vuorovaikutustaitoja
- päätöksentekokykyä, tavoitteiden asettelua
- sosiaalisen paineen tunnistamista ja hallintaa
- päihteiden käyttöön liittyvien odotusten ja normatiivisuuden tunnistamista ja purkua (Ehyt)

"Tehkää ehkäisevää päihdetyötä puhumatta päihteistä ollenkaan"

Materiaaleja

- [Työkalupakki välituntiaktiviteetteihin](http://ehyt.fi), ehyt.fi
- [PEPP - Pohjanmaan ehkäisevän päihdetyön malli](http://pepp.fi), pepp.fi
- [Fressis -luotettavaa terveystietoa nuorille](http://fressis.fi), fressis.fi
- [Päihdelinkki](http://paihdelinkki.fi), paihdelinkki.fi

Koulukohtainen
opiskeluhooltoryhmä
on koulun
"kodinturvajoukko",
ensisijainen toimija huoli-
ilmiöissä!

- Huolestuttavan ilmiön tarkastelu monialaisesti, keskiössä innovointi
- Yhteinen pohdinta mahdollisimman varhain huolen tunnistamisen jälkeen
- Koulun ulkopuolisen tuen tarpeen tarkastelu
- Opiskeluhooltoryhmä koordinoi ilmiöön puuttumisen, työnjaon ja seurannan sekä arvioinnin

YHTEISÖLLISEN OPISKELUHUOLLON KEHITTÄMISHANKKEEN
VIRTUAALIKAHVIT VOL 4

KUOPION KAUPUNGIN PERUSOPETUS JA LUKIO-OPETUS

KOULU- JA OPPILAITOSKOHTAINEN
OPISKELUHUOLTOTYÖN ARVIOINTI

TORSTAINA 4.4.2024

KLO 14.15 - 15.00

[LIITY KOKOUKSEEN NAPSAUTTAMALLA TÄSTÄ](#)